

Світлана Артамонова,

к. пед. н., доцент, завсектором організаційно-методичної роботи Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В.Г.Заболотного

Наталія Данилова,

заввідділом обслуговування ДНАББ

НОВЕ І ТРАДИЦІЙНЕ

(БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ДНАББ)

Одна з основних функцій ДНАББ - забезпечувати потреби читачів у літературі з архітектурно-будівельної та декоративно-прикладної тематики, надання допомоги у її виборі та використанні.

З технічної точки зору обслуговування читачів являє собою сукупність таких процесів: видання документів у читальних залах, складання довідкової бібліотечно-бібліографічної інформації; організація та використання всіх форм і методів пропаганди літератури в бібліотеці та поза її межами.

Реалії ринкової економіки, соціально-економічна перебудова суспільства, професійно-освітня переорієнтація населення викликали зміни не тільки читацьких потреб та попиту, а й бібліотечно-інформаційного обслуговування (БІО) читачів, користувачів ДНАББ. Видозмінюються і поглиблюються інформативні, освітні та просвітницькі функції наукових спеціалізованих бібліотек.

Але традиційні форми БІО не втратили свого значення. За умов надання сучасного звучання книжковим виставкам, довідково-інформаційній роботі вони приносять велику практичну користь.

Фінансова нестабільність в країні позначилася й на науково-технічних бібліотеках (НТБ) комплексу. Істотно скорочується їх мережа та можливості поповнення фондів новими галузевими виданнями. Основний тягар лягає на ДНАББ, важливим призначенням якої стає заповнення вакууму в галузевій літературі.

Постійно діючі перегляди книг, періодичних видань, нормативно-технічної документації, виставки нових надходжень та тематичні розраховані не лише на фахівців, а й на бібліотечних працівників.

Скорочення кадрового складу галузі та бібліо-

техних працівників, структурні зміни мережі НТБ потребують нових підходів до традиційних форм бібліотечного обслуговування. Бібліотечним працівникам доречно було б узяти на себе аналіз літератури в ДНАББ та інших наукових бібліотеках для подальшого інформування фахівців через підготовку тематичних добірок, оглядів літератури, бібліографічних покажчиків тощо. В умовах, коли продовжується знищення НТБ в установах, організаціях, на підприємствах, необхідно активізувати діяльність, довести свою значущість для реалізації галузевих завдань. Престиж та імідж будь-якої бібліотеки прямо залежить від БІО.

На допомогу широкому колу фахівців та бібліотечних працівників ДНАББ систематично друкує в галузевих спеціалізованих виданнях інформацію про нові надходження. Це такі рубрики, як «На книжкових полицях ДНАББ» (журнал «Будівництво України»), «Книжковий світ у Гостинному дворі» («Інформаційний бюлетень Держбуду України»), «С полки. Рейтинг» (журнал «АСС»), «Бібліотека» (журнал «Ватерпас») та ін. Ця інформація про фонди ДНАББ розповсюджується по країні, сприяючи рекламі та іміджу книгозбірні. Результат - значне збільшення замовлень на літературу, нормативно-технічну документацію з проблем архітектури й будівництва, дизайну, інтер'єру, історії архітектури України та зарубіжного досвіду.

Формування нового інформаційного середовища активізувало пошук нових форм роботи в бібліотечній справі. Новим у діяльності ДНАББ є її участь як експонента щорічних міжнародних галузевих виставок з проблем архітектури, будівництва, дизайну, інтер'єру. Торговельно-промислові виставки - це додаткові контракти для комерційних фірм та підприємств, розширення клієнтурної бази тощо. Відвідує їх багато людей різного рівня освіти та віку. Книга як експонент виставляється на міжнародних універсальних і

спеціалізованих книжкових виставках та ярмарках в усьому світі (один зі старіших - Міжнародний Лейпцизький книжковий ярмарок, започаткований ще в XVII ст.). Але основною метою цих заходів є реклама книжкової продукції, видавничої діяльності, активізація збуту, встановлення ділових і комерційних контактів книговидавців та книготорговців, сприяння обміну інформацією з проблем книжкової справи. Експонентами таких виставок, ярмарків виступають видавництва, видавничі фірми, книготорговельні організації, головним завданням яких є продаж продукції - своєї або чужої, реклама видавничих послуг. Усі заходи заангажовані на комерційних засадах.

ДНАББ вирішила подолати усталене поняття про призначення таких виставок. Сьогодні це новий напрям її діяльності, зумовлений актуальністю архітектурно-будівельних проблем в Україні. Тут треба окреслити три тематичних ядра, яким відповідають бібліотечні фонди: архітектура, технологія будівництва та житлово-комунальне господарство. Протягом останніх двох років бібліотека брала участь як експонент у таких міжнародних спеціалізованих виставках з проблем галузі: «Дім і стиль», «Будівництво та архітектура - 98», «Котедж», «Сучасна кухня» тощо. На перший погляд може здатися, що нічого нового в такій діяльності немає, адже й раніше проводилися виїзні перегляди літератури в галузевих установах, організаціях, на підприємствах. Але, з одного боку, з'являються нові фірми, приватні підприємства, акціонерні товариства, корпорації, а з другого, - скорочуються державні установи й фахівці у них. Перед бібліотекою постали проблеми: як знайти свого потенційного читача, як повернути спеціалістів до споживання інформації, що накопичується у фондах бібліотеки? Або чим є для бібліотеки - некомерційної структури - такі виставки? Навіщо їй брати участь у виставках, коли вона нічого не виготовляє та не може продавати свої книги відвідувачам? Спочатку можна було почути навіть таке: а що робить тут бібліотека?

Дійсно, бібліотека як експонент комерційної виставки вельми специфічне, рідкісне та надзвичайне явище. Світовий досвід показує, що аналогів участі бібліотек як некомерційних структур в універсальних галузевих міжнародних торговельно-промислових виставках немає.

А тепер спробуємо довести правомірність і корисність для бібліотеки участі в названих заходах:

1. Ця акція сприяє наочному інформуванню громадськості про друковану продукцію та можливість бібліотеки.

2. Залучення потенційних читачів, передусім фахівців.

3. Реклама бібліотеки.

4. Заохочення до спонсорської діяльності комерційних структур, організаторів виставок.

5. Привернення уваги відвідувачів до зростаючої ролі бібліотеки в суспільному та практичному житті кожної людини, кожної сім'ї, установи, організації, підприємства. Доведення, що багато проблем можна розв'язати, звернувшись до послуг книгозбірні.

Кожен з відвідувачів, ознайомившись з представленою літературою, отримує візитну картку бібліотеки, з котрої дізнається про її історію, сучасний стан, склад фонду, пропоновані послуги, адресу.

Бібліотека бере участь у виставках на громадських засадах як державна неприбуткова організація, спонсорами котрої є організатори виставок.

Спонсорське ставлення до ДНАББ як важливого інформаційного середовища - це свідчення того, що суспільство усвідомлює нову роль бібліотеки в умовах ринкової економіки.

Практичний результат таких заходів - запис до бібліотеки нових читачів, переважно архітекторів, будівельників, дизайнерів, а також громадян, котрі цікавляться приватним будівництвом.

Читач наукової галузевої бібліотеки завжди відрізнявся конкретністю попиту на літературу, професійною спрямованістю інтересів. Сучасна структурна перебудова архітектурно-будівельної та житлово-комунальної галузей викликала зростання потреб в оперативній та конкретній інформації поновленого кадрового складу. Особливої уваги потребують фахівці, головним змістом діяльності яких є дизайн та інтер'єр.

Зміни читацьких потреб відповідають соціально-економічній перебудові суспільства, професійно-освітній переорієнтації населення. Це значною мірою впливає на поглиблення змісту функцій наукової спеціалізованої бібліотеки, їх видозміну та реалізацію в практичній діяльності. Бібліотека сприяє цій трансформації, розповсюджуючи свою діяльність на сфери, що раніше не використовувалися.

ДНАББ на архітектурно-будівельних виставках уже стає звичним явищем.

Робота з їх відвідувачами вимагає особливої підготовки, ерудиції, компетентності, вміння представити бібліотеку. Кожна виставка - це емоційне навантаження для бібліотечних працівників, а водночас - ефективний засіб розкриття фондів книгозбірні, її можливостей.

Цьому ж сприяє й участь у міжнародних конференціях галузевого характеру, на яких фахівці ДНАББ виступають з доповідями про її діяльність. До таких заходів готуються тематичні добірки, бібліографічні покажчики. У 1997 р. на міжнародній науково-практичній конференції в Ялті

«Проблеми захисту прибережних територій від зсувів та абразій, а також напрямів інженерних пошуків для будівництва» ДНАББ представила доповідь свого директора Г.А.Войцехівської та завідувачої інформаційно-бібліографічним відділом Н.О.Беляченко «Інформаційне забезпечення будівельного комплексу України». Учасники конференції у пакеті документів отримали підготовлений працівниками ДНАББ бібліографічний список рекомендованої літератури «Зсуви. Дослідження,

захист територій, ліквідація наслідків». Такий спосіб інформування сприяє професійному зростанню фахівців архітектурно-будівельної галузі.

На наш погляд, БІО в ДНАББ через систему традиційних і нових засобів спрямоване на розвиток архітектурно-будівельної думки й практики в Україні, на розповсюдження за допомогою друкованого слова світового досвіду в галузі архітектури та будівництва.

Факти наукового життя. Хроніка подій

Світлана Глибицька,
головний бібліограф ЦНБ Харківського
державного університету

Третє читання пам'яті К.І.Рубинського

Цей захід відбувся у Центральній науковій бібліотеці Харківського державного університету в березні 1999 р. Завдяки зусиллям головного бібліографа ЦНБ ХДУ Н.М.Березюк, ім'я визначного українського бібліотекознавця та бібліотекаря було повернено із забуття і зайняло заслужене місце в історії бібліотечної справи в Україні та в історії бібліотеки ХДУ, де К.І.Рубинський пройшов шлях від помічника бібліотекаря до директора.

Читання відкрив проректор ХДУ з навчальної роботи, проф., д.ф.-м.н. З.З.Зиман. Він вручив дипломи лауреатам премії ім.К.І.Рубинського - Н.М.Березюк і к.і.н., декану історичного факультету, доц. С.І.Посохову, який тривалий час співпрацює з бібліотекою.

У заслуханих на читаннях доповідях порушувалися найрізноманітніші проблеми.

Про ставлення К.І.Рубинського до професії бібліотекаря як до праці, котра має цінуватися, а фахівці - належно готуватися, тобто одержувати й поглиблювати бібліотечну освіту, розповіла Н.М.Березюк.

Зав. методичним відділом ЦНБ Н.Н.Кучерява підкреслила, що бібліотека не може обійтися без сучасної техніки, а в бібліотеці ХХІ ст. поряд з традиційною книгою важливу роль відіграватиме й книга електронна.

Завідділом бібліотеки Харківського політехнічного університету М.О.Круглова проаналізувала форми роботи

з читачами, спрямовані на вивчення читацького попиту та підвищення якості культури обслуговування, інформаційну оснащеність книгозбірні.

С.І.Посохов присвятив свій виступ Товариству грамотності, заснованому в Харкові 130 років тому. Чимале місце в його діяльності займали формування та підтримка народних бібліотек як джерела народної освіти.

Провідний бібліограф ЦНБ О.С.Журавльова розповіла про твори письменників-членів ВАПЛІТЕ - у фондах ЦНБ. Ці праці знаходилися у спецфондах як заборонена література, а тепер стали доступними для читачів.

Прийшов на читання й правнук К.І.Рубинського - засл. артист України, актор і режисер Харківського театру ляльок Олексій Юрійович Рубинський.

У заключному слові директор ЦНБ Е.В.Балла високо оцінила рівень історико-бібліотекознавчих досліджень бібліотеки, активну участь у цій роботі вчених історичного факультету. Керівник установи привітала нових лауреатів премії, щиро подякувала промовцям за змістовні й цікаві доповіді.

Присутні схвалили пропозицію: в зв'язку зі 140-річчям фундатора українського бібліотекознавства К.І.Рубинського (відзначатиметься в 2000 р.) присвоїти його ім'я Центральній науковій бібліотеці ХДУ.